

Rhabarbarum officinarum ... / proponit Victor Bengel.

Contributors

Bengel, Victor.
Gmelin, Johann Georg, 1709-1755.
Universität Tübingen.

Publication/Creation

Tubingae : Litteris Erhardianis, [1752]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/x7te49t2>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b30783811>

RHABARBARUM OFFICINARUM

PRAESIDE
D. IOANN. GEORG.
GMELIN,

BOT. ET CHEM. PROF. PUBL. ORD.

D. OCTOBR. MDCCLII.

H. L. Q. C.

AD CONSEQUENDOS SUMMOS IN MEDICINA
HONORES

SPECIMINIS INAUGURALIS LOCO

PROPONIT

VICTOR BENGEL, Denkendorfinus.

TUBINGAE

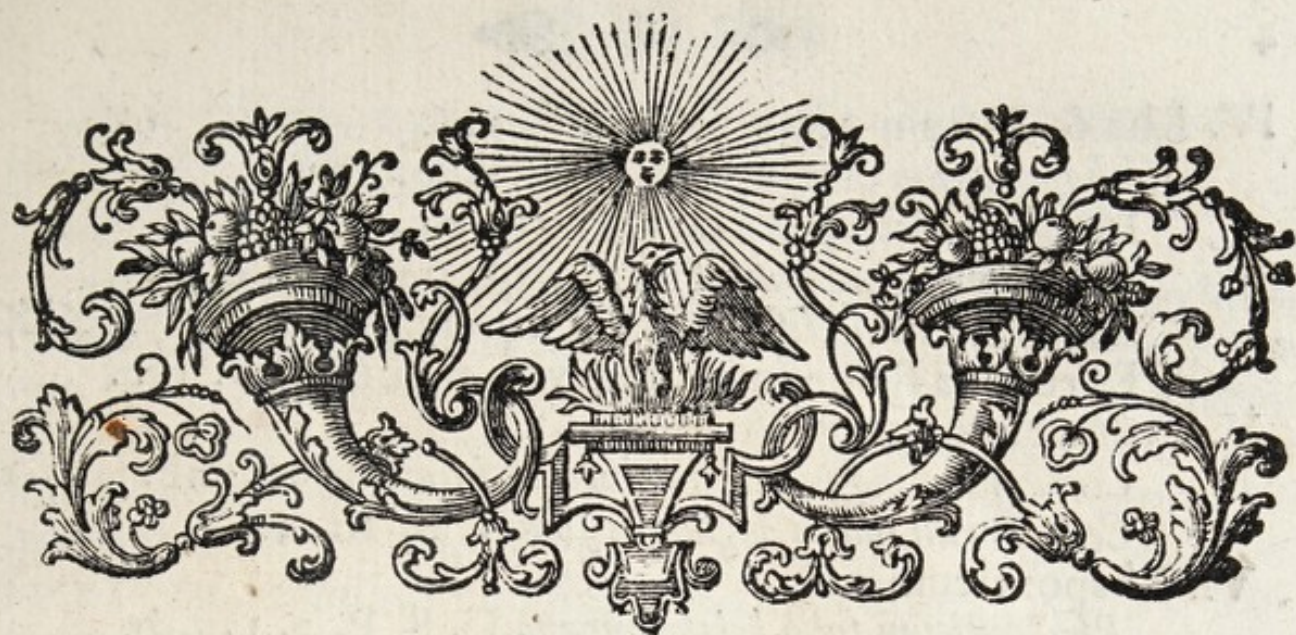
LITTERIS ERHARDIANIS.

Al. Lic. Palm

***   ***   ***

Videbor multis crambem decies repetitam recoquere. Et diffiteri nolim, non pauca me prolaturum esse ex aliorum scriptis. Parcā tamen & tempori & spatio, & curabo, ne tractatio mea nimis inutilis videatur, adjiciam etiam quædam, quæ nondum ita perspecta & cognita fuerunt.

Sub nomine Rhabarbari fere ab aliquot jam seculis circumlatæ sunt sequentes plantæ:

I. Rhabarbarum Alexandrinum.

Rhabarbarum officinarum C. B. P. 116. & I. B. II. 989.

App. p. 1071.

Rhabarbarum genuinum officinarum PARK.

Rhabarbarum orientale var.

Rhabarbarum Sinense.

II. Rhabarbarum forte DIOSCORIDIS & antiquorum TOURN.

I. R. H. 98. T. XVIII.

Rhapontium PROSP. ALP. exot. 187.

III. Rhabarbarum rotundifolium verum Munt. Brit. 192.

Rhaponticum folio lapathi majoris glabro B. pin. 116.

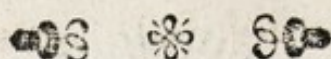
Rhaponticum ALP. Rhap. 1. t. 1.

Rheum LINN. h. Cliff. 155.

Rheum foliis glabris Ej. hort. Ups. p. 98. nro. I.

Rhabarbarum monachorum vulgi.

IV. Rha & Rheum DIOSC. C. B. P. 116.

Rhaponticum verum off. TAB. P. II. p. 593.

Hippolapathum silvestre MATTHIOL. p. 207.

Lapathum rotundum GESN. hort. p. 263. b. & 203.

Lapathum rotundifolium CLUS. pann. p. 480. Hist. p. LXIX.

Et reliqua synonyma, quæ vid. HALL. Helv. 170.

V. Centaurium majus off.

Centaurium majus folio in plures lacinias diviso C. B. P. p. 117. a.

Centaurium majus juglandis folio I. B. III. 38.

VI. Rhaponticum off.

Rhaponticum folio belenii incano C. B. P. p. 117. b.

Centaurium majus, Rha capitatum folio Enulæ subtus incano & hirsuto I. B. III. 41.

CAPUT I.

DE

LOCO NATALI RHABARBARI
OFFICINARUM.

§. I.

In maximas controversias immittere me necessum haberem, si omnia hæc pro rei dignitate forte excutere vellem. Tanta enim est confusio tum apud veteres, tum apud recentiores materiæ medicæ scriptores, ut vix e labyrintho hoc vel sperari tantum possit exitus. Maxime verisimile est, post insignem, quam argumento huic impendit I. BAUHINUS, diligentiam, Rhaponticum & Rheum veterum sc. DIOSCORIDIS, GALENI, PLINII plane fuisse diversum ab illo Rhabarbaro, quo hodie utimur. Hujus enim notitia tempore demum PAULI ÆGINETÆ cœpit fieri, sc. sub finem quarti, vel sub initium quinti seculi post Christum natum: medicis enim, qui ante illum fuerunt, plane incognitum erat. NICOLAUS MYREPSUS, qui sub initium decimi tertii seculi vixit, in Drofato septuagesimo duarum Rhabarbari specierum meminit, scilicet Rhei barbarici & Rhei Indici sive Scenitici, a locis
Indiæ

Indiæ proximis, nempe Scenitis populis (Indos tamen intellectos esse quidam autumant) allati.

§. II.

FUCHSIUS noster quum pariter observasset, veteribus Græcis, DIOSCORIDI, GALENO & THEOPHRASTO, atque inter Arabes SERAPIONI & AVICENNAE, rhabarbarum nostrum incognitum fuisse, hac adductus ratione non amplius Rheon, sed Rha appellandum esse censet, carpendo hoc PAULUM AEGINETAM, ACTUARIUM & NICOLAUM MYREPSUM, quibus simpliciter *πέον* appellatur. MESUE tria facit Rhei genera, unum Indicum, quod Raved Sceni appellat, omnium præstantissimum. Alterum barbarum generis nomine vocat. Tertium Turcicum omnium ignavissimum. MESUE adstipulantur MANARDVS, descriptiones utriusque conferens, & differentiam ex iis demonstrans. Nimirum illud veterum rheum magis fuisse adstrictorium ipsæ descriptiones evincunt. BELLONIUS * omne rhabarbarum, quod in Europam adfertur, erui scribit in Halepo & colī in Mesopotamia, at plantam neminem facile vidisse. Sed, CLUSIUS addit in nota, perperam BELLONIUS per Indiam & Seni regionem Asiam sive Mesopotamiam intelligit sive interpretatur.

§. III.

GARCIAS contendit, quod omne Rhabarbarum, quod in Indiam, Persiam & Europam importatur, in Chinarum regione nascatur, unde per Tatariam Ormuz & Alepum deferatur, inde & Alexandriam & tandem Venetias, unde reliqua Europæ regna idem petant. Nullum est Rha barbaricum aut Indicum, sed solummodo Chinense, quod Ravam Chini Persæ appellant, Mauritani tamen plerique solummodo Ravam. Rhabarbarum, pergit ACOSTA, in interiore duntaxat Chinarum regione provenit, unde in urbem Cantam (Canton) exportatur & inde navibus in Indiam advehitur.

* Observ. ed. CLVSIO 1605. p. 156.

tur. Alia item via ex eadem provincia camelis deferunt per Tatariam, quod non adeo cariosum &c. Rhabarbarum mittit China, regio ultra Calechut: montes Singui civitatis & provinciæ Succhur, magno Cham subiectæ. Sed in Chozani regione Persidis imprimis mira est ejus copia. Id ea conjectura se adsequutum scribit LUDOVICUS ROMANUS navig. quod senæ Rheubarbari libræ nostro more pondo unciarum duodecim, singulo aureo veniebant. Pleraque hæc mutuati sumus ex IOH. BAUHINI Tomo II. App. p. 1071 & 1072. Locum rhabarbari natalem in provincia Setschuen, & in montibus nive perpetua tectis Schensi describit I. B. du HALDE *; alio in loco ** scribit, optimum provenire in provincia Setschuen. Quæ ex provincia Schensi & ex regno Tibet afferatur, præstantia multo esse inferiorem docet. Aliis etiam in locis provenire, sed non admodum æstimari. SCHURZIUS *** cum multis aliis auctoribus fluvium Rha s. Wolgam pro loco natali habet. Sed fluvium Kiang in Sinis proventui Rhabarbari boni favere, in insula Xanxi Rhabarbarum dici Tai-hoang (id etiam affirmat P. du HALDE, eam in Sinis ita vocari) cura & industria insigni plantari, non enim esse silvestrem, in Persia etiam multum nasci. Ex insula Xanxi & ex provincia Suchin (forte Setschuen) plurimam partem rhabarbari ad nos in Europam transferri. Quosdam etiam dicere, apud Medos, Armenos, Persas & in Tataria copiose nasci, exinde ad nos adportari. LEMERY † Chinensem & Persicam regionem patriam illius esse putat. HERMANNUS †† Lapathi maximi Sinensis radicem vocat, sed BOECLERUS, ejus commentator pag. 118 plantam vocat, quam nos primo loco recensuimus, & credit, bene

* Ausführliche Beschreibung des Chinesischen Reichs Part. I. pag. 31.

** ib. P. III. pag. 520.

*** Neueingerichtete Material-Kammer, Nürnberg 1672. p. 76.

† Traité universelle des drogues simples, Paris 1714. p. 717.

†† Cynosura Mat. med. ed. Boecler. 1745. Argentorat. p. 115.

bene coincidere cum MUNTINGIANA descriptione, quæ BOIMUS in Flora Sinica & KIRCHERUS in China illustrata de hac planta differant; KIRCHERUM etiam universam Chinam locum ei natalem assignare, in provinciis tamen Su Citem (Setschuem) Xensi (Schenfi) atque Socieu civitate, ad muros Sinarum proxima, uberius provenire.

§. IV.

WITSENIUS in secunda editione Tatariae borealis & orientalis, quæ prodiit 1705. p. 80. Nertschiæ (Nertschinsk) & Udinii (Udinsk) p. 503. Selengiae (Selenginsk) provenire scribit, ultimo loco magna in copia, primis locis raro eam colligi aut aliorum portari simul meminit. Sed & eodem in libro p. 218, in Mongolia proxime ad Sinicum murum intra montes & valles in locis lapidosi & humentibus eam nasci contendit. Ibidem scribit, quosdam mercatores Bucharos Moscuæ proposuisse, velle se satis notabilem rhabarbari quantitatem per Sibiriam ejusque metropolin Tobolium (Tobolsk) Moscuam apportare, unde clarum sit, quod rhabarbarum in maxime borealibus regionibus Mongoliae nascatur. Si enim nasceretur in meridionalibus regionibus, viam per Buchariam & mare Caspium fore opportuniorem & brevior. Rursus p. 226, ex meridie Pekini in provincia quadam optimum rhabarbarum æstate coli & Mongalis atque Indis vendi, unde aliis nationibus & Bucharis vendatur. p. 336 provincia Boutan & p. 344 provincia Kaskar prædicantur tanquam feracissimæ rhabarbari regiones. De priori tantum additur, periculum esse, ne transportatione lædatur merx, quæ humiditatis prorsus impatiens sit. p. 790. Ex Sina & Mongolia in Sibiriam transportari & mercem Sibiriae transeuntem tantum esse. Non procul a muro media in Tataria nasci & Tataros eo ad sacrificia sua quæ fumis perficiant, uti. p. 825. In provincia Sinica Suchuen multam & amplam nasci radicem rhabarbari, docente id relatione, quam Moscuæ dederit, magnam etiam ejus copiam in locis desertis Tangutum versus exportis haberi, ubi Buchari & quidem Chalmuccici cives coemant eam, atque in Sibiriam advehant.

§. V.

§. V.

Diffiteri nolim, nec me quæstiunculis Chalmuccos & Chalmuccicos Bucharos reliquisse intactos, qui negotiorum causa per Tanguticas terras in Chinam proficiscuntur: ab illis vero responsum retuli, rhabarbarum utplurimum nasci circa finitimas Tanguticæ regioni Sinenses urbes, Doba, Selin, Juktſchi, Kantſchi, in ipsis etiam Tanguticis terris & circa lacum Kokonor, qui Sinis ex occidente, Tanguticæ vero regioni ex septentrionibus situs sit. Urbes vero modo nominatæ Sinenses Bucharicis nominibus expressæ sunt. In mappa STRAHLENBERGIANA, in qua Russici imperii ichnographia exhibetur, urbs Sinensis Dobba-Selin habetur, (quasi unum nomen esset,) ad fluv. Goango, in provincia Schensi, non procul a lacu Kokonor, in mappis vero geographicis Chinesibus nec hujus, nec aliorum supra indicatorum nominum ulla fit mentio, unde impossibile est convenientiam aliquam Chinesium nominum cum hisce conjectare. Hoc unum generaliter affirmare licet, mappas Chineses cum STRAHLENBERGIANA & cum notitia supra significata in eo convenire, quod provincia Schensi ex adverso lacus Kokonor & provincia Setschuen ex adverso Tanguticarum terrarum sitæ sint, unde palam est, Chalmuccos & Bucharos, ad Sinas proficiscentes, vel per Tanguticas terras, vel secundum lacum Kokonor profectionem instituere oportere, nec aliis in locis advenire posse nisi in provincia Setschuen vel in provincia Schensi. In iisdem provinciis non pauci commorantur Buchari, sceptro Sinico subjecti, cum quibus peregrinantes hi Chalmuccenses Buchari propter convenientiam linguarum opportunius quam cum Sinis ipsis mercaturam exercent. Hi etiam sæpius illinc Rhabarbarum exportarunt, qui olim eandem mercem in Sibiriam mercandi causa advexerunt, nonnunquam in Jamyschewense usque castellum, subinde etiam Tobolium usque. Sed ab anno 1717, quum a Chalmuccis bellum indiceretur Tanguticis provinciis, quæ & propter ejus belli velocitatem & vim inopinatam, Tangutis illatam, Chalmuccis cesserunt, sed propterea flammam belli

belli Chalmuccos inter & Sinas excitarunt, hæc via nulli Chalmuccorum amplius patuit, & ex eo tempore nec Rhabarbarum amplius ex illis terris in Sibiriam advectum fuit. Cum autem A. clolcccxxxix Chalmucci cum Sinis pacem pepigissent, illi mercaturam antea exerceri solitam redintegrarunt, & ex illo etiam tempore rhabarbarum rursus advexerunt, cujus etiam exemplum anno 1741 ipsi conspeximus, quo anno legati Chalmuccorum magnam rhabarbari vim Tobolium advexerunt, ut cum eo mercarentur. Hoc enim munere hæ gentes non indignam reputant mercaturam.

§. VI.

Non autem hi tantum Chalmucci & Chalmuccenses Buchari hac via iter suum ad Sinas prosequuntur, sed & magnæ Buchariæ incolæ, quia jam Persarum Regis imperio subditi sunt, iisdem in locis cum Sinis mercaturam faciunt, & inter alias merces rhabarbarum etiam insigni copia exportant, quod per totam Persiam venale circumferunt, unde etiam hac via ad portus mediterranei maris non parva copia affertur. Eadem autem ratione, qua Buchari Chalmuccici in Sibiriam & Russiam important rhabarbarum magna copia, etiam Buchari Sinenses in finitimis Tangutorum terris urbibus commorantes, illud quaquaversum in Sinicum imperium transmittunt, & præcipue in metropolin Pekinum, unde etiam interdum commutatione mercium migrat in Russicum imperium. Sed & ab iisdem Bucharis Sinensibus, lucro suo inhiantibus & occasionum, ubi merces suæ optime omnium veneunt, apprime gnaris, in maritimas Sinarum oras inprimis Cantonum rhabarbarum asportatur, ubi Hollandicæ, Anglicæ, Gallicæ, Suecicæ, Danicæ naves appellant, & sæpe de pretio rhabarbari inter se certant. Ceterum ex mappis Geographicis Sinensibus edocemur, provinciam Setschuen inter viginti sex & triginta tres gradus, provinciam Schensi inter triginta tres & triginta novem gradus, lacum Kokonorem sub gradu trigesimo septimo, & Tanguticas terras inter vigesimum septimum & trigessimum quintum gradus secundum latitudinem borealem constitui.

§. VII.

Ex superioribus tum variorum, tum a me communicatis relationibus obscurum non est, valde esse verisimile, pretiosam hanc radicem vel in confiniis Sinarum, vel in ipso hoc imperio nasci, cui admodum favet relatio presbyteri Tangutani,* qui rhabarbarum sua lingua Gfungka vocari dixit atque ejus radicem in suis terris ad infantis capitis magnitudinem copiose crescere asseruit.. Quod ad Wolgam fluvium haud nascatur, neque in Sibiria, ullave ejus provincia, de hoc quidem certus sum. Neque ullæ rationes sunt, ut credam, inter Amurem fluvium & murum Sinensem ejus esse natales, quia opportunitas non deesset, illam etiam hisce ex regionibus in Sibiriam asportandi: nullo autem indicio aut rumore adhuc compertum est, unquam id factum fuisse. Loca illa autem varia Indiæ & Barbariæ, ut & Persiæ, quæ antiquitus ceu loca illius natalia designata sunt, ex ignorantia ortum suum trahunt, unde fit, ut hodiernis temporibus, queis major jam & luculentior harum regionum est notitia, nemo cordatiorum & fide dignorum peregrinatorum talia fabuletur. Ex relatione potius illa, quam nos dedimus, & quæ inconcussa fide nititur, patet, qua ratione rhabarbarum ex provinciis Sinicis nominatis ad varios mediterranei maris portus devectum & exinde in omnem Europam adhuc distractum fuerit. Quare nulli dubitamus, provincias illas Sinicas tanquam verum locum natalem rhabarbaro adsignare.

CAPVT II

DE

PLANTA RHABARBARI OFFICINARVM.

§. VIII.

I. BAUHINUS L. II. p. 986 dicit: „*Quod vulgus Europæ, ait Sylvius de simpl. pro rhabarbaro passim in hortis serit, lapathi genus omnino videtur, licet radicis colore rhabarbaro nonnihil sit affine, vivibus tamen plurimum abest. At cum reliqua rhoi utriusque historia nemini scribatur, convincere nequeas, congenerem plantam*

* IO. AMMANI stirpium rariorum in imperio Ruthenico sponte provenientium icones & descriptiones. Petropoli clclcccxxxix. p. 8.

tam vel degenerem, vel diversam, nisi ex partis unius natura. Candide pro more suo BAUHINUS hic aperit mentem suam, cui prorsus suffragamur, & in hujus rei evidentiam majorem quædam addimus.

§. IX.

Rha barbaricum CORD. Libr. IV. Cap. LVIII. p. 201 ex mente CONR. GESNERI * sub nomine *Lapathi Lapathis omnino affine est*, hæcque CORDI icon valde similis est iconi rhabarbari II. quam habet TABERNAEMONTANUS. ** Speciem definire non audemus. Forte fuerit illa planta, quam nos III loco memoravimus ***.

§. X.

Rhabarbari MATTH. icon, quæ non differt ab icone TAB. † & IO. BAUHINI ††, nec, si a paucis discefferis, quod nimirum plures flores pentapetaloidei quam tetrapetaloidei pingantur, ab icone rhabarbari lanuginosi sive lapathi Chinenfis longifolii, quam ABRAHAMUS MUNTINGIUS ††† exhibet, cujusque C. BAUHINUS in pinace II loco meminit, & de qua nescit, an exprimat rhabarbarum officinarum, varia dubia subministrat, quæ plantam cognitu difficilem reddunt. MUNTINGIUS plantam suam describit, quasi ipse nascentem vidisset, quin tantas in plantam hanc laudes effundit, ut *ravam in Hollandieis terris vocet, visu peramænam, atque ad hominum infirmitatibus medendum, ab immortali Deo ad illius gloriam perpetuo celebrandam liberali manu benigne productam.* Quis igitur dubitet de auctore, qui cetera non est suspectus atque famæ non exiguæ? De quo Cl. BOECLERUS †††† scribit, ipsum

B 2

hunc

* Hort. Germ. VALERII CORDI libro adjecti. Tiguri 1561.

** Neu vollkommentlich Kräuter-Buch ed. C. BAUHINO Francof. 1625. Part. II. 590. b.

*** PETR. ANDR. MATTHIOLI opera Ed. C. BAUHINO fol. Bas. 1674. Comm. in Libr. III. DIOSC. p. 478.

† l. c. p. 590. a.

†† Lib. II. p. 989. Cap. X.

††† Diss. de vera herba Britannica Amst. 1698. p. 196.

†††† HERMANNI Cyn. mat. med. ed. sec. p. 118.

hunc auctorem *plantam hanc in Belgio excoluisse florentemque obtinuisse*, 10. etiam RAIUS *, eam in hortis Lugd. Bat. & Groening. coli. Mihi certe non constat, ex quo elici possit, MUNTINGIUM vel ullum alium hanc plantam unquam florentem vidisse, etiam icon, quam repetit MUNTINGIUS in Phytographia curiosa Amstelædami MDCCXI recusa, nihil prorsus abludit a jam allegata icone, nisi quod magnitudine illam excedat. Mirum etiam videri posset, quod auctor flores tetrapetalos & pentapetalos describat & pingat monopetalos. Ad classem certe asperifoliarum RAII adscribenda videtur, ubi Lapathum & rhabbarbarum etiam omnino exulat. Aut igitur commentitia est planta, aut hujus generis non est. Cautum agere videtur simulatorem MUNTINGIUS, ne asseveret plantæ ocularem inspectionem, quasi reformidaret reprehensionem.

§. XI.

Caulis, inquit du HALDE **, arundinem arborem minorem, quæ Tabaxir dicitur, crassitie æquat. Interne cavus est & valde fragilis. Altitudine tres vel quatuor pedes æquat & colore obscure violaceus est. Secundo mense h. e. nostro Martio, ex radice propullulant folia longa & crassa. Ad unum furculum semper quatuor existunt, quæ invicem figura calicis adaptantur. Flos est luteus, sæpe etiam violaceus. Quinto mense semina fert nigra milii magnitudine, octavo mense radix eximitur, quarum optima censetur, quæ gravissima & intus maxime marmoreis venis distincta est.

§. XII.

Chalmucci & Buchari Chalmuccenses caulem plantæ sesquiulnæ altitudine, folia maxima lata, flores ceraforum colore nobis descripserunt.

§. XIII.

Familiæ Soc. Jesu sodales, iique Pekinenses, A. Cl. 1800 cum Academia scientiarum Petropolitana apographum epistolæ

* Hist. plant. P. I. p. 170.

** In der Beschreibung des Chinesischen Reichs l. c. P. III. p. 520.

stolæ communicarunt ab insigni quodam viro ad se 1734 datam, in qua rhabarbarum tanquam radix prædicatur per plantationem propaganda, neutiquam silvestris, quæ semina nulla ferat, sed tantum propaginibus augeatur. Solum ad plantationem rhabarbari eadem epistola requirit non depressum & humens, sed altius, soli expositum & apricum, æquale, pingue. Hæc vero omnia ad verum plantæ characterem agnoscendum nihil faciunt.

§. XIV.

WITSENIUS l. c. p. 218 dicit, se ante viginti quinque annos (1680) semen hujus plantæ in Hollandia sevisse, quod Astracanio per Moscuam ad se missum fuerit. Addit, anno c^ol^oc^olxxxv ejusdem generis semen una cum foliis plantæ Moscuæ se accepisse, quæ Moscuæ ex recenti radice & semine, (quæ e Mongalia illibata acceperit & intemerata,) progerminaverint, & læte succreverint, atque vero rhabarbaro, a MATTHIOLO descripto, simillima fuerint. Sed & eam radicem, quæ tam in Hollandia, quam quæ Moscuæ succrevit, viribus veri rhabarbari longe inferiorem deprehensam fuisse, fuisse vero longam, tenuem & aquosam nec tantæ soliditatis aut in venis varietatis vivacitatisque colorum. Idem experimentum se cepisse affirmat tertium in radice, quæ succreverat ex semine, per Archangelopolin ex iisdem regionibus accepto.

§. XV.

Unde nec exinde plus lucis adfunditur plantæ nostræ. Ex eo, quod WITSENIUS scribit, plantam fuisse simillimam MATTHIOLI plantæ, nihil sequitur: non enim fuit Botanicus, & licet egregia præstiterit vir optimus, in botanica tamen scientia & in characteribus præcipue plantarum definiendis & dijudicandis eruditorum vulgo accensendum eum fuisse nihil est, quod dubitem, cum certo sciam, non dignitatem viri sequi hanc scientiam, sed potius patientiam laboris & rerum minutissimarum exactam observationem.

§. XVI.

A Lojolithis autem nihil est, quod solidi hac in re expectemus. Tolerantur in Sinis propter acumen ingenii, cui iudicium jungunt solidum, sed & idem facit, ut despiciant omnia illa, quæ existimationem ipsorum apud populum, cui Europæus orbis unico tantum oculo instructus esse videtur, diminuere valent.

§. XVII.

Quid igitur? Superfunt aliæ plantæ ad hanc familiam relatæ. Agnoscimus pro vera Rhabarbari radice iconem, quam C. BAUHINUS descriptioni & iconi plantæ MATTHIOLI ad latus addidit, quæ etiam exprimitur in TABERNAEMONTANO * sub nomine Rhabarbari III. Nec minus pro genuino Rhabarbaro habemus iconem radicis I. B. ** quin & varias variorum auctorum descriptiones radicum qualitates rite exprimere censemus, quales sunt e. g. quod cortex externus sit nigricans sive fuscus: quo plus enim nigricantis coloris adest, eo suspectius est; quod, ubi aliquo modo attritum, circularibus zonis rugosum sit; cetera valleculis tuberibusque inæquale, satis grave, attamen non valde compactum, sed nec nimis rarum, intus colore fere nucis moschatæ, croceum, crispo linearum non sature, sed pallide rubentium discursu veluti undulatum, non sine albore quodam admixto; quod etiam confractum ex rufo & glauco disgregationem quandam ostendat, sapore sit amaricante haud ingrato nec vehementemente; quod inter mandendum glutinosum sit cum levi adstrictione, & liquorem, cui infunditur, croceo colore tingat; quod radicem non nimis longam habeat, sed potius in latitudinem diffusam. Volunt etiam, ne nimis magnis frustis in usum trahatur, quia ejusmodi frustra facile putrida fiant & cariola.

§. XVIII.

* l. c.

** L. II. p. 929.

§. XVIII.

Ipse occasionem nactus magnam copiam Rhabarbari contemplandi, hæc, quæ scripsi, verissima deprehendi & cognovi, verum rhabarbarum ex hisce notis melius dignosci, quam ex quibuscunque aliis, artificiosiori paullum methodo conquisitis. Nec enim verisimile est, quascunque radices unius ejusdemque vel partium gummosarum vel resinotarum quantitatis participes esse. Sic Cl. IO. FRID. CARTHEUSER * uni rhabarbari uncia extracti gummosi unciam semissem & grana aliquot assignat, spirituosus autem licet meminerit, judicat tamen potissimum phlegmati menstruis spirituosus inhærenti, adscribendum esse. Quum adhuc Petropoli morarer, sæpe in quantitatem utriusque extracti inquisivi, diversasque reperi, atque etiam a Pharmacopolis ejus loci diversas quantitates prodiisse cognovi. Heic Tubingæ infusionem duarum librarum civilium feci cum aqua pura cumque ea digestionem tranquilla & satis diu protracta & postea expressa obtinui extracti gummosi uncias duodecim, quæ pro una uncia faciunt tres drachmas. Residuo affudi aliquam quantitatem spiritus vini rectificati, ex qua post digestionem sufficientem extracti resinosi obtinui uncias duas & semissem, quod pro uncia efficit drachmam semis & septem grana cum dimidio. Denuo & hoc residuum cum aqua digessi & extracti gummosi denuo obtinui unciam unam, quod pro uncia facit quindecim grana. Jam residuum omne in cineres redegi eorumque quatuor uncias obtinui, quæ elixatæ sunt. Lixivium porro filtro trajectum & evaporatum est, quo facto salis grana viginti quatuor terræque uncia tres & septem drachmæ cum dimidia fuerunt residua. Tota saltem quantitas extractorum & gummosorum & resinotarum non æquat quantitatem extracti gummosi, quam CARTHEUSERUS accepisse se prædicat, nec minus de rhabarbaro nostro citra du-

* Fundamenta materiæ medicæ P. prior Francof. ad Viadrum p. 516. §. 5.

dubitationem asserere possumus, fuisse illud, quod vulgo levanticum vocant.

§. XIX.

Non mihi temperare possum, quin errorem vulgarem & in animis Medicorum firmiter radicum quodammodo corrigam, quo sibi persuadent, Moscoviticum rhabarbarum deterius esse notæ quam orientale vel levanticum. Plerique scilicet hac in re TILLINGIUM, qui antesignanus in rhabbarologia habetur, cæco forte impetu sequuntur. De temporibus præteritis non loquor, cum in illis nec insignis illius copia Russia fuerit exportata, nec mihi notum sit, quæ ratione olim merx hæc in Russiam pervenerit, & sub quibus cautionibus a Bucharis accepta fuerit. Sed loquor de nostris temporibus, in quibus totum negotium coram vidi. Afferunt Buchari & Chalmucci rhabarbarum ex iis regionibus, quas supra nominavi, advehunt hoc in finitimum Sinis oppidum, quod Kjachtense (Kiachta) dicitur. Pharmacopœus mercis hujus quam optime gnarus a Collegio commerciorum Russo a cancellaria Medica expetitur & in Kiachtam mittitur, cui mandatum est, ut mercem hanc forte advenientem quam cautissime & exactissime inspiciat, & sicubi prehenderit magnam quantitatem vel fraudulentæ vel cariosæ vel alio modo corruptæ mercis, eam repudiet & remittat in terras suas. Sicubi vero non valde mendosam inveniatur, eam coëmat. Tum omnes rursus radices perlustret, cariosas vel alienas segreget & Vulcano committat, quæ vero bonæ notæ sunt, in cistis e ligno optimo factis & extus pice oblinitis mittat Petropolin, unde dein ulterius in Europæas terras mittitur. Hac certe ratione fieri omnino necesse est, ut Rhabarbarum Moscoviticum sub ejusmodi cautionibus ab iis hominibus acceptum, quorum quasi monopolium est, uti supra diximus, terrestri via ex solo patrio Petropolin usque deportatum & ab omni humiditate præservatum levanticum excellentia multis parasangis superet. Quomodocunque enim quæcunque gentes cum eo agant, vix mihi persuasum est, methodum excogitari posse præstantiorem, ad conservandam

vandam hanc mercem. Quare inverso modo ego quidem *Russicum* omnibus reliquis præferendum existimo.

§. XX.

Sed ex radice mercem hanc cognoscere quidem debemus, non vero cognoscimus plantam. Adhuc duæ notæ sunt plantæ, quæ deprehensæ sunt caractere a *Lapathi* genere recedere, magnam tamen similitudinem cum eo habere, quarum prima est IV *BAUHINI* in *Pinace*, nostrum *rhabarbarum* III, quod sub initium hujus tractationis recensuimus, & forte etiam nostrum II. Differentiam certe indicare non valemus. Etiam hic subest aliqua auctorum confusio. Cl. *BOECLERUS* l. c. p. 112 scribit: Ratione originis quoad partem consentit cum authore (*HERMANNO*) *COMMELINUS*, qui etiam asserit, *Rhaponticum* verum & *Rhabarbarum* esse unam eandemque plantam, partem crassam esse *Rhabarbarum*, inferiorem vero minusque crassam esse *Rhaponticum*. Dissentit *TOURNEFORTIUS*, & peculiarem plantam esse contendit &c. *HERMANNUS* autem: *Rhabarbarum* & *Rhaponticum* consimiles flores & semina habent, & facie plantarum nihil differunt, sed tantum ratione radice, idcirco præsumitur unam esse plantam, diversitas radice oriri potest a solo &c. Mihi non notum est, quo in loco allatam assertionem faciat *COMMELINUS*, quæ certe vix aliqua gaudet verisimilitudine. Potius crediderim, IV loco memoratam a nobis plantam esse *Rba* & *Rheum* *DIOSC.* utpote cujus radix & externa facies, qualis in *MATTHIOLO* l. c. a *C. BAUHINO* p. 445 & a *TABERNAEMONTANO* l. c. P. II. p. 593 & a *IO. BAUHINO* T. II. p. 989 icone satis viva exhibetur, viribus etiam, quales a dictis aliisque auctoribus recensentur, simillima est, quam etiam in *Sibiria* vidi ad *Bielam* & *Judomam* fluvios, pluribusque in locis lapidosissimas & *Petropolin* missam, Medicisque & *Pharmacopœis* ad examinandum propositam, quorum nullus erat, qui post inspectam radicem dubitaret, eam esse verum officinarum *Rhaponticum*: sed & ego & *STELLERUS*, qui botanico examini ipsis his in oris, ubi hoc *Rhaponticum* effossum erat, plantam

subjecimus, nullam dubitandi causam habuimus, quin ipsa planta *Lapathum rotundifolium* CLUS. exprimeret; quod secundum characterem botanicum & lapathum genere exprimit, & a rhabarbaro nostro II & III revera etiam genere diversum est, atque si de hoc loquantur auctores, quod a Rhafluvio nomen acceperit, modo demonstratum sit, quod Rha Wolgam fluvium denotet, etiam hic nulla erit contradictio: passim enim ad illum fluvium occurrit, & a locis ejus præcipue natalibus via patet per Wolgam fluvium.

§. XXI.

Si itaque rhabbarbari planta genere a lapatho diversa est, magna cadit suspicio in Rhabarbarum nostrum II & III, quod vulgo Rhaponticum Thracicum appellant, sic ut vereri liceat, ut veram constituat rhabbarbari plantam. Sed regerunt auctores, quod apud nos provenit, radicem in longum nimis producere, non in tantam amplitudinem excrecere, viscosius esse, minus amarum, venis non eodem modo tinctis gaudere, facilius corrumpi, imo vix a rhapontico off. differre, duplam saltem quantitatem requiri, ut effectum purgantem edat. Mihi quidem hæc dubia non videntur magni esse momenti. Locus natalis mire plantas variare potest, & jam supra eandem conjecturam de hac planta ab HERMANNO allegatam citavi, & botanicis quidem mirum videri hoc non posset, ejusmodi spectaculis assuetis. Hominibus aliis rapæ radices variæ, diversis locis satæ, exemplo & illustrationi esse possunt.

§. XXII.

Sed & alia planta similis generis adhuc est. Nimirum *Rheum foliis subvillosis* LINN. H. Ups. p. 98. n. 2.

Rhabarbarum Sinense, folio crispo, flagellis varioribus & minoribus AMM. Ruth. n. 9. p. 7.

Lapathum Bardanæ folio undulato glabro ISAAC. RAND. Hort. CHELSEI. * 109. fide Cl. LINN.

Rba-

* Lond. 1739. 8.

Rhabarbarum verum, folio crispo undulato, flabellis sparsis D.

SCHOBERI H. Carolsruhani 105. RISLERI p. 136.

Etiam nos tam Petropoli, quam hic enutrivimus plantam, quæ non male ubicunque provenit. Characterem rhabarbari, uti a TOURNEFORTIO & recentioribus adsumitur, tueretur, & differentiam ejus specificam Cl. LINNAEUS in loco allegato optime explicat, nisi excipias, quod villositas foliorum non sit major, quam in planta, priori § allegata. Omnium maxime notabilis differentia hæc est, quod hujus caulis altior sit, spicæque floriferæ minus densæ & altiores, totaque planta angustior, non adeo in latum diffusa, uti superior.

§. XXIII.

Prioris instar plantæ radicis minime omnium similis est radici, quæ pro vero rhabarbaro venditur, nec colore, nec conformatione externa, nec viribus. Sed nec aliud aufugium nobis restat, nisi id, quo in præcedenti specie usi sumus. Forte climatis aut naturæ soli diversitas hanc nobis diversitatem parit. Dedimus omnem operam, ut in terra optima enutriretur, ut etiam fimo quotannis terra pinguior fieret, sed impedire non potuimus, quin in longum descenderet, licet etiam subinde terram circum apprimi curaverimus, quam encheiresin in Selini radicibus amplioribus reddendis interdum cum fructu adhiberi scimus. Etiam, quod ad colorem spectat, vix discrimen a prioris plantæ radice observavimus; cui etiam, quod spectat ad purgantem effectum, similis fuit, quum nimirum vix cognosceretur, nisi dosi respectu rhabarbari dupla sumta. Contuli etiam cum rhabarbaro ratione extractorum. Hujus rhabarbari hic in horto plantati & per quatuor annos continuos enutriti, ut radices essent satis amplæ, quantitatem aliquam siccavi, & ejus bene siccati libram unam sive sedecim uncias in taleolas confissas cum aquæ fontanæ sufficienti copia per sat longum temporis intervallum calore modico digessi, & extracti gummosi obtinui uncias sex & drachmas sex; secundum digessi cum spiritu vini rectificato & extracti resinosi obtinui uncias duas

& drachmam semis. Quum & tertium ad modum rhabbari (§. 18) explicatum cum aqua rursus digere-rem, gummosi extracti adhuc obtinui drachmas duas. Ex una igitur uncia primum extracti gummosi prodierunt tres & $\frac{3}{8}$ drachmæ sive viginti duo grana cum semisse. Ex unica uncia prodiit extracti resinosi drachma una & fere sesquigranum. Gummosi denique tertium prodierunt ex unica uncia grana septem cum dimidio. Residua radix in cineres redacta est, ex quibus cineribus affundendo aquam lixivium fuit extractum, quod novem granis salis lixiviosi saturatum erat. Terra a lixivio reliqua pondus dimidiæ tantum uncix æquabat, & obscure erat cinerea, quæ in Rhabbaro vero albidioris vel certe multo dilutioris erat coloris.

§. XXIV.

Summe itaque verisimile est, rhabbaro vero adscriptam a MÜNTINGIO plantam §. 10 esse commentitiam, II & IIIum nostrum rhabbarum plantam esse unam eandemque & rhabbarum §. 22 nominatum & descriptum esse speciem secundam ejusdem generis, & utramque forte verum rhabbarum proferre, modo climatis & soli opportunitas huic proventui faveat. Saltem vix verisimile est, post tot annorum decursum plantam hanc nos latere potuisse, imprimis cum & lucrum & scientiæ cupido dudum occupaverint & accenderint animos Europæorum, ut quævis ad eam acquirendam tentaverint.

§. XXV.

Nec id veri specie caret, Rha & Rheum DIOSC. quod sub n. IV a nobis propositum est, non differre specie ab Hippolapatho rotundifolio montano C. B. *Pin. b.* p. 115, quia ejus radix in loco natali collecta tantam habet cum rha-pon-tico officinarum similitudinem, ut dignosci invicem ne-queant.

§. XXVI.

V & VI a nobis propositæ plantæ dubio omni carent. Referuntur apud recentiores ad Centauræ genus, etiam
recen-

recentiores materiæ medicæ scriptores *Rhaponticum spurium* appellant. Vix aliunde quam ex Helvetia adhuc sub nomine rhapontici circumferri audimus, unde etiam in officinis nostris exolevit, nec proprie ad hanc tractationem spectat. I. BAUHINUS demonstrat, quod Rheipontici succedaneum quinto loco a nobis memorata planta vocari debeat, a qua specie, non quidem viribus, differat loco sexto adducta. Radix oblonga est, foris fusca, intus flavescens, saporis amari & adstringentis, odoris, si recens, fortis admodum ac nauseosi. * In jecinoris affectibus, in hæmorrhagiis, vulneribus, casu ab alto, sanguine congrumato frequentissime tam intus quam extus radix adhibita fuit. Plura de hisce plantis addere meta nobis præfixa non permittit.

CAPUT III

DE

RHABARBARI OFFICINARUM VIRTUTIBUS MEDICIS.

§. XXVII.

Equidem mihi non sumo, de virtute ejus tinctoria hic disserere, ne extra oleas quasi vager, & quæ expertis tinctoribus relinquenda puto, persequar. Nolui tamen de virtute medicinali plane silere, ut eo spatiosior campus existeret disputatorius: vix enim amplior esse potest, quam ille, qui medicas virtutes explorantibus liberum aditum concedit.

§. XXVIII.

Mitissimum non minus quam tutissimum laxans est, & solida si in substantia, quod ajunt, sumatur, aut infuso aquoso, roborat, bilem inertem ac viscidam amaritie sua corrigit & abstergit, quin naturalis defectum, ante prandium ac coenam manducatum, supplet, & egregie munere illius chylifica-

* CARTHEUSER l. c. p. 521. §. IX.

lificationis tempore perfungitur; hinc iſtericis, qui bilis inertia, aut plenario in intestinis defectu laborant, præ reliquis commendandum venit. Lenissime denique urinam pellit, humores crassos, itemque impuritates, meatibus atque canaliculis hinc inde inſærentes, resolvit, & vires proinde eximias exſerit in cruditate ventriculi acido-pituitosa, læsa chylicatione, diarrhœis, lenteria, cæliaca, dysenteria, iſtero, vermibus, calculo, segnitie alvi apud hypochondriacos, fluore albo, ac variis morbis aliis, qui leniora evacuantia ac simul roborantia postulant. Laxandi fine in pulvere apud adultos, a scrupulo uno ad drachmam semissem, vel solum, vel cremore tartari, sale Ebshamensi, Sedlizenſi, nitro, aut alio sale neutro remixtum, in infuso aquoso, vel vinoso autem, a drachma una ad duas, quin dimidiam subinde unciam, exhibetur. Sin idem vero, resolvendi, abstergerendi & roborandi scopo aliis addere placet, grana pauca pro una doſi ſufficiunt. Est §. 7 materiæ medicæ Cl. CAR-
THEUSERI Part. I. Sect. X. Cap. III.

§. XXIX.

Præcipua quidem virtus est laxativa. Multi Medici gradus, qui diverſi ſunt in laxantibus, diverſis nominibus exprimunt. Sic primo loco ſunt humectantia, ſive diluentia, ubi vix ulla vis ſtimulans adest, ſed fere ſola humectatio fibras inteſtinorum relaxat, ne propter nimiam imbecillitatem continere queant, quæ ipsis inſunt. Secundo loco ſunt ecco-protica, quæ fæcibus duris liberant; Laxantia, quæ & relaxant fibras totius corporis & inteſtinorum; purgantia, quæ ſimul cum fæcibus inteſtinalibus alios liquores e corpore expellunt; Draſtica denique, quæ & inteſtina purgant, & commotionem validam & fere febrilem in ſanguine excitant, & humores valide propuſſant. Purgantium rursus diverſa ſtatuuntur genera, hydragoga, cholagoga, melanogoga, & quæ ſunt alia. Vix certe eſſe credo, qui ſingulari humori dicata ſint, qui hunc vel illum humorem magnetis inſtar cujuſdam fortius trahant, quam alium. Rhabarbaro præci-
pue

pue virtus cholagoga adscribitur. Hæc virtus a sola mitiori natura ortum trahit. Mitiora purgantia bilem ducunt, fortiora aquam. Mitiora fibras intestinales non multum irritant, hinc nec nimium laxant, inest simul rhabarbaro virtus quædam adstrictoria: ergo & rhabarbarum roborat. Veteres nostri Medici, sapientia nimia an vera ratione ducti, passim commendant, ut purgantibus adsocientur roborantia & adstringentia. “Verum non approbo, inquit IO. BAUHI-
NUS & ex eo RAIUS, eorum morem, qui in dysenteria a,
principio adstringentia exhibent: ii augent morbum, dum,
per ea retinent educenda: nempe acres, malignos & putri-
dos humores; quo natura vergit, eo ducere oportet, si per,
convenientia fiat loca: si igitur statim a principio educantur,
convenientibus purgantibus, sublevantur cito, & postea,
tuto adstringentibus uti licet.” Eo ipso vero tuto adhiberi
possunt hoc in morbo rhabarbarina, quia virtus eminens, &
qua primum effectum edit, laxans est, tum vero præstito hoc ef-
fectu virtus roborans & adstringens demum se exserit. In-
terim eorum morem, qui in omni diarrhœa & in dysenteria
quacunque ab initio morbi ad finem usque rhabarbarinis uti
volunt, experientia convictus damno, licet multi priorum
Medicorum ita senserint, nec pauci hodie adhuc ita sentiant,
qui sub progressum morbi rhabarbarum tostum substituunt,
quod virtute adstringendi unice præditum est. RAIUS de se
profitetur, *se rhabarbaro tosto in dysenteria bono cum successu
usum esse, etiam in suo ipsius corpore.* Vidi ego olim, in dy-
senteria castrensi, cum Medicus continenter exhiberet rha-
barbarum, plures quovis fere die mortuos esse; cum vero
Medicus hic forte fortuna ipse contraxisset morbum, alius-
que in ejus locum sufficeretur, hunc proscripto rhabarbaro
solis medicamentis roborantibus, pauca immixta opii quan-
titate, intra breve tempus omnibus hoc morbo laborantibus
ægrotis nosocomium liberasse. Bilem corrigere, & natura-
lis defectum resarcire, quod vulgo dicunt, cum grano salis
accipiendum esse putem. Amarities vix tanta videtur,
quanta ad corrigendam bilem vel ad ejus defectum resarcien-
dum

dum opus est. Effectus bilis in corpore humano non a sola ejus amaritie pendet, sed potius a virtute saponacea, quæ vix in Rhabarbaro demonstrari poterit. Totum potius negotium leni vi purgante absolvi videtur. Magna enim commotione ad bilem evacuandam, si quæ in intestinis qualitate peccans præsto est, aut etiam ad ductum choledochum, aut ad cysticum, aut ad ductus hepaticos bilis referandos non opus esse apparet, quum, quod spectat ad intestina, medicamenta fere non mutata virtutem exerceant, nullumque viscus actioni medicamentorum, in intestina effectum exercentium, tam facile sit subjectum, quam hepar, propter viciniam loci, quæ consensum non difficulter impertit, etiam nullum fere sit viscus, quod ductus habeat excretorios ampliores & rectiores, quam hepar. Nec virtus diuretica adeo extra dubitationem posita est. Afferi omnino potest, nullis non purgantibus virtutem inesse urinas pellentem, non propterea, quod fundant sanguinem, aut quod serum ejus quacunque virtute in renes derivent, sed potius ex ea causa, quæ facit, ut inter alvi depositionem aliquis simul urinam nec volens mittat. Vermibus resistit rhabarbarum tanquam amara res, & tanquam purgans, licet meliora anthelmintica omnino sint. Calculo directe mederi nequit. Eum enim non solvit. Segnitiei alvi egregie occurrit, qua in re non magis laudem meretur, quam omnia medicamenta leniter laxantia. Cruditati ventriculi acido-pituitosæ resistit, quoniam vim aliquando habet acidum absorbentem & simul evacuantem.

§. XXX.

Ultima verba Cel. CARTHEUSERI, *quod scopo resolvendi, abstergendi & roborandi grana pauca pro una dosi sufficiant, si aliis hæc addere placet*, ulteriorem considerationem merentur. Eminentem virtutem abstergentem priori § haud concessimus. Resolventem inesse concedimus, quatenus virtutem laxantem & roborantem agnoscimus, & quibus junctis sive sibi succedentibus resolvens oriri potest. Forte & sola tinctoria vis sufficit, quæ, pluribus auctoribus id annotantibus, plerum-

plerumque resolventem virtutem connexam habet. Vix tamen sciam, Medicos in tam exigua dosi magnam fiduciam collocare. Unicus mihi olim occurrit casus, ubi virtutem quandam, nescio quam, admirari licuit. Erat homo temperiei sanguineæ, pustulis innumeris & pulverulentis albicantibus adspersionibus non parum in facie foedatus, qui per multos annos medicinam sibi exhiberi gestiebat, & quosvis fere Medicos facile obvios adibat, ut ipsius susciperent curationem. Obviam itum est medicamentis sanguinem purificantibus & alterantibus, evacuantibus, tandem etiam sialogogis, salivationem excitantibus, quæ omnia, licet diu continuata, incassum adhibita fuerunt. Vetula tandem suadet, ut unciam unam semis rhabarbari in pollinem triti sibi coemat, & quavis hora ejus adsumat grana quatuor, donec tota quantitas consumpta esset. Si vero placeret, somnum noctis tempore capere; id interdictum non esse. Nihil alimentorum durante usu hujus medicamenti assumendum suadebat, præter jusculum avenaceum, quo ad lubitum semel vel bis per diem uti posset. Morem gessit ægrotus, & intra decem dierum spatium se a morbo, quo per plures annos detentus fuerat, liberatum fuisse adseruit.

§. XXXL

Tosti rhabarbari apud multos magna est existimatio. Torror eum in finem instituitur, ut virtus adaugeatur adstringens. Sed non uno eodemque modo ejus præparatio fieri solet. Simpliciter aliquando torrefaciunt in cacabo, idque interdum fortius, aliquando lenius. Qui posterius faciunt, eo maxime respiciunt, ut vim aliquam purgantem retineant atque conservent, quæ nimium torrendo, ut inquiunt, perit. Jam quidem adnotavit HERMANNUS, * vim purgantem esse volatilem, quia extractum ejus aquosum sit purgans & siccatum ætate vim purgantem amittat; quia aqua ejus destillata sit nauseosa, acris & purgativa, BORRICHIO id in actis

* Cynos. mat. med. Tom. I. pag. 115.

actis Hafn. observante; quia ejus odore solo quidam ad sedes moveantur; denique etiam, quia coctione virtutem purgantem deponat. Sed volunt quidam, ne ulla vis purgans superfit. Hinc torrent eousque, donec omnem aufugisse nemo dubitet. Hinc & nova methodus præparationis pharmaceuticæ innotuit, quæ non minus frugalitate se commendare potest. Quum torrore diuturno omnis virtus purgans fugatur, solaque terrea pars servetur, ne virtus purgans frustra pereat, hæc methodus jubet cum aqua cichorei tincturam rhabarbari ante extrahi, & reliquam rhabarbari partem siccare & servari *, potest etiam, si quis desideret, torreri. Ut, quid ipsi sentiamus, libere profiteamur, nimis liberali manu rhabarbarum torrere præcipimus. Quodsi torremus eousque tantum, ut aliqua tantum vis purgans pereat, minor dosis eundem usum præstabit, vel si Medicus velit, ut vis adstringens emineat, rhaponticum vel verum, seu quod tunc magis conveniet, spurium substituet; si eousque torremus, ut nihil virtutis purgantis remaneat, alia etiam adstringentia ex classe vegetabilium supersunt, radices tormentillæ, bistortæ, omnium fere potentillarum & geraniorum, lapathorum &c. nux moschata tosta, quæ parca dosi effectum sufficientem in adstrictione edunt. Non est, quod repudiem illam rhabarbari partem, quæ putrefacta & corrupta in meditullio rhabarbari nonnunquam cernitur, & quæ vulgo spongiosa est, coloris e rufo fusci, quam LEMERYUS pater ** conservari jubet eo, quod experientia duce illam deprehenderit virtute magis adstrictiva præditam, & in fluxu sanguinis aut dysenteria rhabarbaro præstanti magis convenientem. Sed quod nostrum de tosto rhabarbaro est judicium, idem etiam esto de hoc corrupto.

§. XXXII.

* IO. HELFR. IUNGKEN Lexicon chymico - pharmaceutic. P. II. p. 515.

** Traité universel des drogues simples, Paris 1714. 4. pag. 718.

§. XXXII.

Quod ad compositiones spectat, quæ in officinis pharmaceuticis prostant, vix ullæ sunt, quam extractum aquosum vel spirituosum, vel mixtum, uti docet Dispens. Brandenb. Syrupus de cichor. c. Rhab. Syrup. de Rhabarb. Deodat. Sanguis cichorei, anima rhabarbari, tinctura rhabarbari composita, elixir proprietatis cum rhabarbaro & elixir salutis. Inter extracta resinofum omnium optimum, aquosum debiliorem effectum edit. Omnium aptissimum est Brandenburgico more paratum, quod & facilius conservari, & contra situm muniri potest. Deinde de his extractis in genere monendum est, ut in vasis probe clausis & in loco frigido conserventur, ne vis volatilis tam cito pereat. Syruporum supra indicatorum uterque virtutem laxantem habet, magis tamen posterior, cujus compositio minus seplâsias olet, quo vitio etiam exempta est prior in Pharmacopœa nostra Wirtembergica. Sunt variæ in variis Dispensatoriis compositiones hujus syrupi de cichoreo cum Rhab. quæ potius multitudine ingredientium quam essentialiter differunt. Nec plane de sanguine cichorei silere volui, qui in Viennensibus & Uratislaviensibus & fere in omnibus Silesiacis officinis habetur, cujus compositio mihi videtur commendabilis, & sequenti modo se habet. In aquæ cichorei mensura una Wirtembergica sive unciis quinquaginta sex in mariæ balneo macerentur fol. cich. uncia octo & fol. chamædr. uncia quatuor sub levi digestionem. Liquor exprimatur, qui denuo balneo impositus cum eadem quantitate novorum foliorum cichorei & chamædryos per triduum digeratur. Denuo exprimatur & tertium cum nova quantitate eodem modo digestionem subiiciatur. Ad singulas liquoris expressi libras singulæ postea infundantur uncia rhabarbari veri electi, quibus per biduum denuo digestis, percolatis & filtratis tot sacchari albißimi addantur libræ, quot habentur extracti liquoris, & injustam syrupi consistentiam redigantur. Lenissime purgantem & mire reserantem habet effectum. In Dispensatorio Viennensi A. 1729. edito p. 52 & 53 est sanguis cichorei simplex, chamædryatus,

& cum rhabbaro, qui totidem infusa in communicata a me descriptione in unum quasi congesta & in Syrupum versa atque salibus alcalinis orbata sunt, quæ conservationi syruporum non admodum favent. Anima rhabbari, ut & elixir salutis sunt medicamenta egregie aperitiva, prius etiam propter ea maxime commendabile est, quod salia admista habeat alcalina fixa, quæ virtutem aperientem & antacidam non parum augent. Ceterum tinctura Rhab. ROLFINC. vix ab anima rhab. nostræ pharmacopœæ differt. Tinctura rhabbari composita & elixir proprietatis cum Rhabbaro vere stomachica sunt, prior, quando vel status sanguinis orgasticus vel nativa dispositio a calidorum usu metum non incutiunt. Posterius in metu ejusmodi magis convenit, ut & elixir salutis, quod etiam præferrem illis in morbis, ubi hæmorrhoidum fluxus incrementum morbi concitare posset. Præter hasce compositiones multæ aliæ sunt, partim exoletæ, partim hinc inde tantum officinales, uti syr. diasereos Andernaci, decoctum aperitivum majus cum rhab. & spec. diaturbith cum rhab. quas suo relinquimus loco, cum de iis ex supra datis nemo non judicium facile ferre queat. Nec difficile erit Medico, pro varietate indicationum variis rebus, inprimis etiam salibus neutris commiscere rhabbarum, quæ hæc vel alia illius virtus augeri possit.

§. XXXIII.

Stranguria laborantibus, ad hæmorrhoides pronis, ut & gravidis rhabbarum noxium esse quidam asserunt.* Etiam vertiginosis aliquando nocere propter suum fumum & ponticum odorem, cerebrum petentem & turbantem, HERMANNUS ** auctor est. Sed MESUES & ex eo I. BAUHINUS: *** *Innoxium est rhabbarum, omni tempore tuto datur, omni ætati salubre, atque adeo pueris & prægnantibus;* quod multi-

* BOECLER in HERMANNI Cynos. Tom. I. p. 120.

** In Cynos. Med. ed. BOECLER. Tom. I. p. 116.

*** L. II. p. 1070. a.

multiplex experientia comprobavit. Hæmorrhoidibus excitandis valde favent aloëtica, forte etiam quæcunque drastica purgantia. Rhabarbarina ex hoc fonte nocere nequeunt, quia hæmorrhoides non excitant. Sed sunt Medici, qui hæmorrhoidum fluxum in nullo non morbo salutarem prædicant, qui ergo rhabarbarina hominibus ad hæmorrhoides pronis noxia esse judicant propter rhabarbari virtutem adstringentem. At in horum sententiam nonnisi summa necessitate adductus descenderim, quando forte visceris alicujus obstructionem nullo alio modo levare possem, nisi hæmorrhoides aperirem. Virtus etiam rhabarbari adstringens hic certe non metuenda est, quum virtus purgans emineat eaque lenis, quia post usum rhabarbari neminem facile queri audias de tarda alvo, uti sæpius post drasticonum usum fieri assolet. Neque stranguria laborantibus ejus usus nocere potest, quia propter mitem rhabarbari naturam nihil in eo est, quod dolores augere possit. Quod attinet ad vertiginem, HERMANNI conjectura originem trahit ex observatione CCVIII 10. MAURITII HOFFMANNI, * ex qua nihil aliud constat, quam puerum octennem post captos duos rhabarbari scrupulos quinque alvo evacuatum fuisse, sed die altero & plurimis sequentibus de vertigine interpolata querelas movisse. Quis dicat, vertiginem ex usu rhabarbari originem traxisse, nisi apertissimi paralogismi accusari velit? Nullus præterea rhabarbaro inest odor ponticus, ex quo Pontum cum sinica regione commutavit.

§. XXXIV.

Et hic quidem subsistere possem. Nolui vero in gratiam juniorum practiconum monitum quoddam, quod non tam therapiam spectat, quam signa morborum, quæ ex urina elici possunt, prorsus prætermittere. Rhabarbarum urinam bene coloratam & pinguem reddere, effatum est Cel. HERMANNI. ** Vix ejus vel parca dosis assumi potest, quod inde

* Eph. N. C. Dec. III. Ann. 2. p. 326.

** l. c. pag. 115.

inde non tingantur fæces & præcipue urina, quæ aureum ab illa adsumta colorem contrahit, etiam fæces magis flavo quam a bile tinguntur colore. Sed & icterici ejusmodi urinas mittere solent. Caveant igitur tirones practici, ne ex urinis eo colore tinctis præfagia faciant sine necessariis cautionibus. *Etiam peritissimo, inquit Cel. BOERHAVE, * medico imponi potest, ut ex urina male præfagiat, si æger asparagos cœnaverit, deinde noctu cassiæ unciam cum rbeo sumserit, ita enim lotium reddet nigrum & fetidissimum, & medicus peritus, sed ignavus hujus diætæ edicet urinam hominis esse brevi ex gangræna partium internarum morituri, qui altero die sanissimus medicum deridebit.* Ipse ejus rei experimentum nunquam cepi, quum etiam post fata illustri auctori diffidere religio fere esset. Scribenti vero dissertationem fas visum est, illustris auctoris experimenta confirmare. Quod cum agerem, asparagorum vero cibum ob defectum experimento jungere non possem, suspicabar ex urina forte abfuturum quidem esse foetorem, ex cassia autem & rhabarbaro speravi proditum esse nigrum colorem, credens, ubi eventus suspicioni meæ responsurus esset, non dubitari posse de experimenti successu. Dedi igitur duobus hominibus, & singulis quidem pulpæ cassiæ unciam unam, cui antea immisceri jusseram pulveris rhabarbari optimi drachmam dimidiam, quibus alvus inde soluta fuit, nulla alia vero in urina tinctura conspici poterat, quam a rhabarbaro. Dubitavi de ratione experimenti instituendi. Jussi medullæ cass. fist. drachmas novem cum duabus drachmis ipsius leguminis & rhabarb. opt. drachma una & unciis decem aquæ ad dimidias circiter leni igne coqui & colaturam hominem aliquem, antequam cubitum iret, deglutire, qui urinam similem præcedentium misit. An asparagorum admixtio nigrum cum hisce colorem excitat, & simul foetoris causa est? Hoc experiamur, quando suppetent asparagi.

Addi-

* In suis prælect. Acad. in proprias institut. edente HALLERO Vol. VI. pag. 319.

** * *

Additamenta ad Caput II.

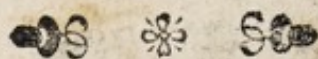
pro fuga vacui.

1) Quæ §. 10 de icone Rhab. MATTH. scripsimus, quod ab ea non abludat icon TAB. Herb. P. II. p. 590. a. exhibita, nec icon a I. BAUHINO Tom. II. p. 989. proposita, neque etiam MUNTINGIANA in Diss. de *vera herba Britannica* data, & in *Phytographia curiosa* repetita, eam sententiam mutandi necdum causas habemus. Quum autem interea temporis, quod dissertatio nostra typis excudebatur, *Rhabarbarologiam* MATTHIAE TILINGII * percurreremus, aliam & uti inscriptio vult, rhabarbari veri iconem ei adjectamprehendimus. Saltim adscripta iconi Tab. II. ad latus pagina 71. provocat ad descriptionem illa pagina contentam; unde vero hanc iconem sumserit TILINGIUS, ibidem nobis non patefacit, an deprompserit ex BOIMI *flora Sinica*, quam nos non vidimus, an ex icone IOA. BAPT. RAMNUSII, MARCI PAULI VENETI *itinerario* inserta, & a mercatore ingenioso Persa accepta,** quod itinerarium conferre nobis non licet, dijudicare difficile est. Undecunque autem desumta sit, merito etiam suspecta est, licet MATTHIOLANA & MUNTINGIANA icone aliquanto minus naturæ repugnare videatur. Dispositio caulis floriferi thyrsis lapathi paullum similior est. Attamen folia a foliis iconis Matthiolanæ non multum

* A. 1679. Francof. typis excusam.

** l. c. pag. 76. b.

multum abludunt. Magni illam facere videtur TILINGIUS, quod etiam titulo *Rhabarbarologiae* ipsam præfixerit. Sed repetito, omnino suspecta est, quia sub finem cap. V. ubi de *forma Rhabarbari* agit, conferri jubet TABERNAEMONT. Herb. Tom. 2. Sect. III. cap. 6. IOACH. CAMERARII Comm. in Herbar. MATTHIOLI Lib. 3. cap. 2. sive ed. Francof. 1586. p. 414. in quarum utraque nulla alia est, quam icon MATTHIOLANA, uti de priori jam supra observavimus.

2) In §. 21 adstruximus, species rhabarbari n. II & III a nobis propositas esse *rhaponticum thracicum* & *veram rhabarbari* *constituere plantam*, in cujus confirmationem ex TILINGII libro mox recensito p. 77, de P. MARTINIO addere liceat, illum idem hoc, uti videtur, Lapathum Amstælodami in horto Nob. Nobelarii A. 1654 pro *vero rhabarbaro* agnovisse.

